

“Tuzla Tersaneler Bölgesi Gerçeği”

Erkan ARSLAN, Kimya Mühendisleri Odası

Çetin DURUKANOĞLU, Metalurji Mühendisleri Odası

m a k a l e

Tuzla ölüm ve toz duman arasında medyadan meclise sendikalardan bakanlıklara işveren örgütlerine kadar geniş bir yelpazenin nesnesi olarak toplumun gündeminde çözümsüzlük girdabı içinde dönmektedir. Ağzını açan herkes “çözümünden” söz etmektedir.

Önce Tersane patronların çözüm önerilerine bakalım:

Metin Kalkavan, (Deniz Ticaret Odası (DTO) Başkanı ve Sedef Tersanesi sahibi) 12 Haziran 2008 DTO toplantısında “İşlediğin çelik, pamuk değil. Tekstil atölyesi değiliz. İşçinin ölebileceğini bilmesi lazım” diyerek tersanelerde ölümün doğal bir olay olduğunu deklere ediyor. “Tuzlanın bugüne kısa bir zaman süresi içinde gelmediğini dolayısıyla da çözümüm zaman alacağını” söylüyor.

Selah Tersanesi'nin sahibi Erkan Selah, ‘Cahil işçiler’ diyerek sorunu doğrudan işçilere havale ediyor, GİSBİR Başkanı Murat Bayrak ‘Senede beş-altı ölüm olur, normal’ diyor, MHP Milletvekili Durmuşali Torlak ‘Patron baret vermiyorsa işçi kendi alsın’ diyor. Patronlar çözüm önerileriyle zeka parıltıları saçmaya devam ediyorlar.

Peki bu alanda gereğini yapması gereken resmi yetkililer ne düşünüyor bu konuda:

Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanı **Faruk Çelik**, Tuzla Tersaneler Bölgesi'ndeki iş kazaları ve işçi ölümleriyle ilgili olarak, “20 tersane olması gereken yerde 50 tersane olursa ve bu şekilde ruhsatlandırılırsa o karmaşa içinde ne yazık ki bu üzücü olaylar cereyan etmeye devam edecek” dedi. Çelik, “tuzla konusu artık kangren olmaya başladı. Bu bir bakanlığın meselesi değil, 3-4 bakanın bir araya gelip birlikte çözüm üretmesi gerekiyor” demesine rağmen somut hiçbir adım atmamada ısrar ediyor. Sanki bakan o değil, bakanlar kurulu üyeleri de başka bir ülkenin bakanlar kurulu üyeleri.

Gemi İnşa Sanayi

Türkiye gemi inşa ve onarım sanayi, genişleyen ve kazancından emin bir sektördür. Bu sektörde üretim

2007 itibariyle toplam 62 tersanede gerçekleştiriliyor. Bunların 56'sı özel sektöre, 4'ü TSK'ya, 2 tanesi de Kamu sektörüne aittir. Bu demektir ki, Türkiye'de gemiyi özel sektör yapar, özel sektör tamir eder. Tuzla Tersaneler Bölgesi ise özel sektöre ait 48 adet tersane ile sektörün mekânsal olarak yaklaşık % 90'ini içermektedir

Tuzla 48 tersane, 3 milyar dolarlık gemi inşa ve onarım ihracat rakamı, 45.000'e yakın çalışan ile havzanın tamamını kapsayan bir alan olma özelliği taşımaktadır. Burada bir işçinin yarattığı değer 3 milyar dolar/45.000 = 66.600 dolar = 80.000 YTL Olduğu vurgulamakta fayda var. Kan parası olarak 40-50 bin YTL ödeyenlerin hiçte hayırsever ve işçi dostu olmadıklarını bu basit hesap çok açık ortaya koymaktadır.

Tuzla, özelleştirme-taşeronlaştırma politikalarının yarattığı tahribatın yani buzdağının görünen yüzüdür.

Gemi inşa sanayi özellikle iki nedenden dolayı hem Dünya'da, hem de Türkiye'de yükselen bir sektördür: Birincisi, uluslararası mal ticaretinin yaklaşık % 90'ının denizyoluyla gerçekleştiği dünya ekonomisinde, küresel ticaret hacminin son beş yıldır sürekli artmaktadır. İkincisi Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO)'nun yeni gemi inşasını arttırıcı düzenlemeleri söz konusudur; 2005 yılı itibariyle 15 yaş üstü gemiler seferden menedilmiş, 2015 yılından itibaren de dış duvarı tek cidarlı gemiler seferden menedilecektir. Bu iki faktör, yeni gemi yapımına ve onarımına olan talebi patlatmıştır. Türkiye'de özel gemi inşa sektörü bazı kaynaklara göre 2009'a bazılarına göre 2011'e kadar yeni sipariş kabul edemeyeceklerini açıklayan firmalara sahiptir ve dolayısıyla tüm firmaları kendi ilişki ağlarıyla birlikte düşündüğümüzde istikrarlı ve yüksek kârla çalışan bir sektördür.

Sektörün büyümeye başladığı 2001 mali krizinden sonraki ölümlü iş kazaları şu şekilde seyretmiş: 2001'de 1 işçi, 2002'de 5, 2003'de 3, 2004'de 5, 2005'de 8,

2006'da 10, 2007 senesinde ise 12 işçi iş yerinde (11'i Tuzla Tersaneler Bölgesinde olmak üzere¹) üretim sırasında hayatını kaybetmiştir.¹ İçinde bulunduğumuz 2008 yılında toplam ölü sayısı 97'e ulaştı.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

İSKİ şantiyesinde Gülseren Yurttaş'ın hayatını kaybettiği iş kazası ile TMMOB'nin de gündemine pratik olarak giren iş cinayetleri serisinin sadece 2008 Mayıs ayı içinde haber sitelerine düşen gözümüze çarpan iş cinayeti sayısı 37 dir².

Devam etmekte fayda var. Yine resmi kayıtlara yani,

- SSK istatistiklerine göre, 2006 yılında gerçekleşen 79 bin 27 iş kazasında bin 601 çalışan insanımız yaşamını yitirmiş, 2 bin 267 kişi sürekli iş göremez (sakat) duruma düşmüş, 574 kişi meslek hastalığına yakalanmıştır.

2007 yılında iş cinayetlerine kurban giden kayıtlı işçi sayısı 1700 civarındadır.

İş cinayetleri belirli bir oranda iş kazalarının dışavurumu olarak ta önemli bir gösterge olmaktadır. Yani ölümler İş kazası skalasının piramidinin en üst dilimini oluşturmaktadır.

— Türkiye'de, iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin yılda 4 milyar YTL olduğu tahmin ediliyor.

— En fazla kaza yaşanan sektör 10 bin 283 iş kazası ile toplam iş kazalarının yüzde 14'ünü oluşturan 'metalden eşya imalatı'. İkinci sırada 6 bin 483 iş kazası ile toplam kazaların yüzde 9'unu oluşturan inşaat sektörü, üçüncü sırada 6 bin 11 iş kazası ile toplam kazaların yüzde 8,5'ini oluşturan kömür madenciligi geliyor.

— En fazla ölüm yaşanan sektörler arasında 290 kişi (yüzde 25) ile inşaat sektörü birinci sırada, 163 kişi (yüzde 10) ile nakliyat ikinci sırada. Ancak ilginç olan 'bilinmeyen' kategorisinin yüzde 32 ile asıl birinci olmasıdır.

¹ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ekim 2007 İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Raporu, http://www.calisma.gov.tr/is_teftis/tershane2.pdf, s8. Bu verilere Kasım ayındaki üç ölümlü iş kazası da eklenmiştir.

² Haberler.com, cevrimicijhaber.com, netgazete.com, sol.org.tr, bianet.org, cnnturk.com, alinteri.org, atilim.org, memlekethaber.com, sendika.org, radikal.com.tr, milliyet.com.tr sitelerinden derlenmiştir.

— 4857 sayılı İş Yasası tamamen işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bütün tarafların katılımı ile demokratik bir yasa çıkarılmalı.” (TMMOB Makine MO İş Sağlığı İş Güvenliği Raporu)

İğneyi kendimize çuvaldızı düzene batırmak!

Şu temel saptamayı yapmakta fayda var. Türkiye'nin emek örgütleri, Emek Platformunu oluşturan örgütler özelleştirme karşısında uğradıkları yenilginin İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yarattığı tahribatın birinci elden “sorumlularıdır”. Daha doğru ifade ile sorumlularıyız. Yani yaşananlar asıl bizim yapamadıklarımız üzerinden ortaya çıkmıştır. “Kader” olarak algılanmış ve 2007 yılında Temmuz ağustos ayında 7 işçi ölünce tekil ölüm halkaları aralarındaki mesafe kısalmış ve ölümler görünür olmaya başlamıştır.

Sektörün, büyüyen siparişlere bağlı ortaya çıkan yoğun üretimi, çalışma sahasının çoktandır bu üretim potansiyelini kaldıramaz duruma düşmesi, taşeronluğun varlığı ve elbette ki işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda alınmayan tedbirler, bugüne kadar 98 işçinin ölümüne neden olmuştur. Nitekim son bir yıl içerisinde Tuzla tersanelerinin bu kadar sık ve yoğun biçimde gündem olmasının nedeni iş cinayetlerinin artık gündelik bir hal alması olmuştur.

Bıçak kemiğe dayanınca...

Tuzla Tersaneler Bölgesi İzleme ve İnceleme Komisyonu

DİSK/LİMTER-İŞ sendikasının çağrısı ile bir araya gelen İstanbul Tabip Odası, İstanbul İşçi Sağlığı Enstitüsü ve TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulundan oluşan Tuzla Tersaneler İnceleme ve İzleme Komisyonu yapmış olduğu çalışmayı 16 Aralık 2007 tarihinde kamuoyuna sundu. 22 Ocak 2008 tarihinde düzenlenmiş hali ile kitap olarak yayınladı.

Raporun hazırlanmasında Gemi inşa sanayinin dünya ölçeğindeki yeri ve bu bağlamda Türkiye'deki gelişim trendi ortaya konarak sorunun tarihsel ve güncel arka planı ortaya konuldu. Sonra somut olarak Tuzla'da çalışan mühendis, doktor, işçi ve Tuzla ile ilgili olarak çalışan hukukçuların tanıklıkları ile harmanlanmış rapor, konu üzerindeki dezenformasyon

ve spekülasyonları dağıtarak sorunun gerçek nedenleri ile tartışmaya açılmasına mütevazî bir katkıda bulundu.

Raporun kamuoyuna sunulması iş cinayetlerindeki artış eşlik edince Tuzla kamuoyunun gündemine giderek daha fazla oturmaya başladı. Bu süreçte DİSK/Limter-İş ve Tersane İşçileri Birliği Derneği (TİB-DER)'in yaptığı eylemler, mecliste soru önergesi verilmesi ve bakanlardan sonra milletvekillerinin de Tuzla'ya gelmesinin ardından 27 Şubat'ta DİSK oturma eylemi kararı aldı ve Tuzla işçi eylemi ile kamuoyunun gündemine oturdu.

Göstermelik vaatler ve ölümlerde durulma sorunu yok sayma eğilimini Gemi İnşa Sanayicileri Birliği (GİS-BİR)'de devam etmesini sağladı. Hayat Tuzla'da ölüme akıyordu ve ölümler katlanarak günâşırı bir hal almaya başladı.

İşçiler cenahında duyarlılık yoğun bir hal almamış olsa da kamuoyunda yavaş yavaş bir duyarlılık oluşmaya başladı.

16 Haziran “grevi” ya da “dost acı söyler”

Aydınlar, öğrenciler, siyasal partiler-örgütler, sendikalar vs. tuzla etrafında daha geniş bir duyarlılık oluşturdu. Kapsayıcı ve birleşik emek mücadelesi açısından koşulların olgunlaştığı bir dönemde 16 Haziran “grev” kararını DİSK/Limter-iş kamuoyuna deklere etti. Hazırlık ve organizasyon anlamında ciddi eksiklikler taşıyan bu karar asıl olarak Tuzla üzerine oluşmuş olan dış desteğe dayanarak ve iş cinayetlerinin zorlaması sonucu alınmıştı.

Uzun zamandır örgütlenme çalışması yürüten DİSK Limter-iş havzanın tamamını örgütlemekten uzak bir pratik sergilemekteydi. Diğer emek örgütleri gibi ciddi bir örgütlenme sorunu yaşayan Limter-iş arda arda gelen iş cinayetleri ile yoğunlaşmış bir gündemin ardında sürüklendi. Toplumsal muhalefet saflarındaki dağınıklık, yalnızlaşma ve yabancılaşma süreci çakışan bu süreçte Limter-iş tarafından yapılan çağrı sonucunda Tuzla Tersane İzleme ve İnceleme Komisyonunun oluşumu ile birlikte birbirinden kopuk, parçalı süren mücadeleyi kırmak için olumlu bir adım atıldı. Limter-iş, TMMOB İKK, İstanbul Tabip Odası ve İşçi Sağlığı Enstitüsü ortak bir çalışma yürüterek “Tuzla Tersane

Bölgesi Gerçeği” raporunu kamuoyuna sundular. Bu satırların yazarları TMMOB İKK adına katıldıkları bu komisyon çalışmasından, Rapor yayınlandıktan sonra yapılan değerlendirme toplantısında komisyon çalışmalarından “kolektif çalışma kültürü ve örgütlenme konusunda uzun zamandır yönelttikleri eleştirilerin görmemezlikten gelinmesi” gerekçesi ile 2008 yılı şubat ayında ayrıldılar.

Tabii ki hayat akıyordu, ölümlerde durmak bilmiyordu!!!!

27-28 Şubat eyleminin getirdiği atmosfere ve artan dış desteğe dayanarak alınan 16 haziran grev kararının mevcut gerçeklikle uyuşmadığı eylem sonrası ortaya çıktı. Uzun zamandır Tuzla ile ilişkisi olmayan ya da Tuzla'yı iş cinayetleri ile uzaktan tanıyan toplumsal muhalefet karşılaştığı tablo ile “hayal kırıklığına” uğradı. Burada sorun “ya olduğun gibi görünmek ya da görüldüğün gibi olmaktır”. İşçi emekçi hareketinin daha kalıcı ve sürekliliği olan, güven tazeleyen bir örgütlenme-mücadele tarzının hayata geçirilmesi önem kazanmaktadır. Yoksa harcanan emeğin değersizliği üzerine bir şeyler söylemek haddimize bile düşmez.

İşte burada somut gerçeklik örgütlenme diyalektiğinin yakalanması önem arz etmektedir. İstanbul Herkese Sağlı Güvenli Gelecek Platformu'nun oluşum sürecindeki tartışmaları hatırlatmakta fayda var. İstanbul'da oluşmuş olan platform da ‘genel grev genel direniş’ kararı alsın diye tartışmalar yürütüldü. KESK şubeler platformu, TMMOB İstanbul- İKK, TÜRK-İŞ Şubeler Platformu, İstanbul Tabip Odası bunu yapabilecek durumumuz yok demesine rağmen inatla bu tartışma sürdürüldü. Diğer yandan platformda yerelerde çalışarak uzun vadeli bir çalışma ile bu yasaya karşı mücadele edilebilir anlayışını savunanlar sürecin bütün ağırlığını omuzlayarak karınca sabrı ile çalıştılar. 14 Mart iki saatlik iş bırakma eylemi ülke çapında gerçekleşince uzun bir zaman diliminden sonra ilk kez “genel grev” yapılabilir düşüncesi somut bir gerçeklik haline dönüştü. Yasa meclis geldiğinde neredeyse bütün ülke TBMM'ne yürüyüş ve genel grev için hazırды. İki, kez İstanbul HSGG tarafından genel merkezlere çağrı yapıldı. Genel merkezler bu çağrılara “sessizlik” ile cevap verdiler ve mücadele bu

noktada kırıldı.

Bunu örnek vermemiz nedeni, uzun süreli bir mücadelede kalıcı mevzilerle havza grevini hedefleyerek çalışmak gerekiyor. Grev silahı ile bu kadar kolay oynandığında “hayal kırıklığı” ortamı da yaratılmış oluyor.

Yaklaşık bir yılı aşkın süren ölümler zinciri ve sürecin inatçı takibi somut olarak bir dayanışma ortamı ortaya çıkarmıştır. Şimdi bunun üzerinden yeni tipte sendikal örgütlenme için emek örgütleri ile “birleşik mücadele-birleşik örgütlenme” temelinde ortak bir pratik sergilemek gerekmektedir. Kayıtlı işçiler (Ana firmada sigortalı sendikalı çalışanlar), kayıt dışı çalışanlar (taşeron işçiler) ve yan sanayi ve havzanın işsizlerini kapsayan üretim birimlerinden yaşam alanlarına uzanan bir sendikal mücadele anlayışı ile çalışmak elzem haline gelmiştir.

Yani öncelik bu iş cinayetleri zinciri ortaya çıkmadan önce neler yapamadığımızı konuşarak bugünün perspektifini çıkarmakta fayda var.

Kıssadan hisse

Tuzla, Özelleştirme-taşeronlaştırmanın 30 yıllık hikâyesinin kaçamayacağımız yüzüdür. “Suçlu” sadece kapitalistler, devlet ve uluslararası tekeller değildir. Onlar sermaye birikimi süreci açısından yapması gereken doğal şeyleri yapıyorlar.

Özelleştirme karşıtı mücadelede ciddi bir başarı sağlayamayan emekçiler ağır bedel ödemektedir. Şimdi yapılması gereken yaşananları bilince çıkarmak, “İşçi Sağlığı İş Güvenliği” alanında bir mücadele platformu oluşturmaktır. TMMOB İstanbul İKK bu konuda üzerine düşen sorumluluğu, sahip olduğu bilgi birikimi ve insan potansiyeli ile yerine getirmeye daha bir özen göstermelidir.

Gemi inşa sanayinin metal ağırlıklı bir işkolu olması, boya ve tehlikeli kimyasalların da kullanılması ve çok disiplinli bir alan olması başta Gemi Mühendisleri Odası ve TMMOB İKK olmak üzere bu alanda bize de önemli sorumluluklar yüklemektedir. Tersanelerde çalışan meslektaşlarımız sürece çözüm üretmek konusunda meslek odaları ile bağlantılarını kurmalı, odalarımız İstanbul İKK adına yürütülen faaliyette ortaya koyduğu enerjiyi “İşçi Sağlığı ve İş güvenliği Platformu” oluşturmak noktasında da elinden gelen çabayı göstermelidir.